

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση συντάσσω αυτό το προλογικό σημείωμα. Η έκδοση βασίζεται σε διδακτορική διατριβή που υποστηρίχθηκε τον Ιούνιο του 2011 στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η συγγραφέας ανέλαβε την εκπόνησή της σε μια φάση κατά την οποία οι αποκρατικοποιήσεις-ιδιωτικοποιήσεις είχαν πλέον κερδίσει τη θέση τους στο ρεπερτόριο των δημοσίων πολιτικών στην Ελλάδα. Ωστόσο, τα επιχειρήματα, υπέρ και κατά, ελάχιστα είχαν αποτελέσει αντικείμενο εμβάθυνσης και φωτισμένου διαλόγου. Εμφανίζονταν εκατέρωθεν ως προφανή. Πολλώ δε μάλλον, δεν είχαν τύχει επιστημονικής ανάλυσης οι σύγχρονες τάσεις της αντίστοιχης πολιτικής.

Η εργασία παίρνει το θέμα από την αρχή: ποιο είναι το σκοπικό της «δημόσιας υπηρεσίας»; Και πώς αναπροσαρμόζεται η παροχή κοινωφελών υπηρεσιών μέσω των ιδιωτικοποιήσεων; Η ίδια η έννοια της κοινής ωφέλειας θέτει στο επίκεντρο τον πολίτη ως αποδέκτη (χρήστη) υπηρεσιών που καλύπτουν κρίσιμες συλλογικές ανάγκες. Ο χαρακτηρισμός τους αυτός, και άρα η ένταξή τους στην «εκτός αγοράς» σφαίρα, είναι αναμφίβολα αποτέλεσμα ιδεολογικό-πολιτικών θεωρήσεων και επιλογών. Όπως άλλωστε είναι και ο πιο πρόσφατος αναπροσδιορισμός των αντίστοιχων υπηρεσιών ως «υπηρεσιών γενικού (οικονομικού) συμφέροντος», που αποσυνδέει την παροχή τους από την άμεση κρατική παρέμβαση.

Το ευρύτερο πλαίσιο είναι συνεπώς η αναδιάταξη των σχέσεων κράτους-αγοράς. Όντας στο μεταίχμιο δύο κόσμων, οι δημόσιες επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας μετέχουν και των δύο. Οι αρχές που (οφείλουν να) τις διέπουν σταθμίζονται έναντι των απαιτήσεων αποτελεσματικής και αποδοτικής χρήσης πόρων, ιδιαίτερα σε συνθήκες οικονομικής στενότητας. Πώς διαμορφώνεται, όμως, η ισορροπία κοινωνικών και πολιτικών αξιών, αφενός, με τις ιδιωτικο-οικονομικές αξίες αφετέρου, σε συνθήκες ένταξης των υπηρεσιών αυτών στο πλαίσιο της αγοράς;

Με αφετηρία τρεις διαφορετικές μεταξύ τους περιπτώσεις (τηλεπικοινωνίες, ηλεκτρική ενέργεια, ύδρευση) εξετάζεται το μοντέλο λειτουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα και οι μεταμορφώσεις του. Σημείο αναφοράς είναι η τριγωνική σχέση κράτους, δημόσιας επιχείρησης και πολιτών. Η τάση απελευθέρωσης των αγορών και ιδιωτικοποίησης της παροχής των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας εξετάζονται τόσο στο γενικό πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής αλλαγής όσο και στις συνθήκες της Ελλάδας, με τις χαρακτηριστικές αδυναμίες του πολιτικο-διοικητικού συστήματος και των πολιτικών που παράγει. Ποια τα οφέλη αλλά και ποια τα κρυφά κόστη της μιας ή της άλλης μορφής παροχής των κοινωφελών υπηρεσιών ιδιαίτερα για τους πολίτες;

Η συγγραφέας αναλύει με διαύγεια τις προϋποθέσεις αλλά και τις εγγενείς ή ιδιοτυπικές αδυναμίες κάθε μοντέλου στο ελληνικό πλαίσιο. Αποφεύγει τις απλουστευτικές ταυτίσεις τόσο της δημόσιας διαχείρισης με το γενικό συμφέρον ή την

αναποτελεσματικότητα όσο και της ιδιωτικής διαχείρισης με την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα ή τα ιδιοτελή κίνητρα. Καταλήγει σε μια αποτίμηση της οποίας ο ισορροπημένος χαρακτήρας δεν είναι ίσως το σημαντικότερο πλεονέκτημα. Κυρίως, αφήνει να διαφανεί η συνείδηση της πολυπλοκότητας των υπό μελέτη φαινομένων. Και όλα αυτά, σε πλήρη και άμεσο διάλογο με τις ευρύτερες θεωρητικές συζητήσεις και αναζητήσεις.

Η παρούσα έκδοση προσφέρει τη δυνατότητα ευρύτερης διάχυσης τόσο της προβληματικής όσο και των συμπερασμάτων μιας πολύ αξιόλογης και επίκαιρης εργασίας. Αξίζουν λοιπόν συγχαρητήρια στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών για την πρωτοβουλία αυτή.

Καλλιόπη Σπανού
Καθηγήτρια
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών